

Ház – tűz – nézőben az Egyházfórumnál

Néhány éve még, amikor senki nem kérdezte, megmondtam volna, hogy milyen legyen egy jó folyóirat. A jó lapot központi helyekről szidják. Vagy elhallgatják. A jó laphoz nem lehet hozzájutni. A jó lap anyagi gondokkal küzd, szerzőit az igazság kimondásának szenvedélyes vágya tüzezi. Az igazi folyóirat külseje puritán, ennek ellenére drága, noha senki nem ír bele pénzért. És akik publikálnak benne, mégsem váteszlelkű költők, hanem nyugodt polgárok. Az ilyen, bécsi udvarban nevelkedett kurucoknak az újságára mondtam volna, hogy ez kell nekem. De hát ebben az országban nem kell többé kuruckodni, ebben az országban van már érdekesebb, mint az underground. Ilyen lapok tehát nincsenek többé. Cenzúra híján, minek is lennének?

Ég és föld között

Mivel a katolikus egyház az egyetlen igazság letéteményesének vallja magát, igényt tart arra, hogy felülvizsgáljon minden egyházon belüli állítást. Ez tehát cenzúra. És mégiscsak underground. Mert akkor eretnekségnek hívjuk, és nincs többé köze az egyházhoz. Azonban a kijelentéseinkkel együtt járó hermeneutikai feszültség mégis lehetővé teszi, hogy egy-egy állítás bizonyos ideig lebegjen. Azután porba hulljon, vagy az egekbe emelkedjen.

És akkor megérkeztünk az *Egyházfórum* házatájára. Az *Egyházfórum* létmódja már egyáltalán nem az underground, hanem sokkal inkább az *undersky*.

Viszonya önmagához hasonló a filozófiáéhoz, ami maga is filozófiai kérdés. Az *Egyházfórum* identitása pedig egyházi kérdés. Ha megkérdem, mi az, hogy *Egyházfórum*, akkor az egész egyházra kérdezek rá. Ha pedig az *Egyházfórum* önmagáról ír, akkor az egyházzal is ír, és vice versa. Egy jó katolikus folyóirat tehát, amellet, hogy roppant kritikus szellemű, egyben olyan, amelyiknek azt is tudnia kell, hogy állandóan és közvetlenül önmagáról beszél. És ez szédítő. Ezt hívom úgy, hogy *undersky*. És ez az *Egyházfórum*.

Birtokon belül

Ha olyanok lennénk, feloszthatnánk a világot, például a következőképpen:

1. az intézmény mint jogi képződmény;
2. az intézmény alkalmazottjai;
3. az intézmény által megcélzottak;
4. az intézmény által csak közvetett módon érintettek;
5. az intézmény által semmilyen módon sem érintettek.

Ma még rengeteg olyan intézmény létezik, amelyben az összes döntési jogkör az első két érdekszférában halmozódik fel. Ennek megfelelően a többiek érdeke alárendelődik az előzőeknek. Ilyen intézmény például az egyház. Az érdekek összeütközéséből – konfliktusok sokaságán keresztül – ezek az ellentétek legalább differenciálódnak és individualizálódnak. És többé már nem közvetlenül az intézményt terhelik. De mit lehet tenni, ha az intézmény öndefiníciójához hozzátartozik az első két érdekszféra mindenhatósága?

Elindítani az *Egyházfórumot*? Nagy bizakodásunkban.

A küszöbön

Az *Egyházfórum* negyedévente megjelenő katolikus folyóirat. És mint jó katolikus, ismeretelméleti optimista. Létezik megismerhető és kimondható igazság. A szerkesztői-

zottságában – többek között – található szociológus, pszichológus, újságíró, parlamenti képviselő. Az egyház legégetőbb kérdéseit a folyóirat külön csoportosítva tárgyalja. Íme, néhány az utóbbi évek súlyponti témái közül.

Egyház és papjai: a laikusok és a klérus viszonya;

a nők helyzete az egyházban;

a női papok problémája.

Katolikus sajtó – cenzúra: az egyház sajtópolitikája;

lojalitás és kritika;

az egyházi televíziózás.

Zsidó-keresztény párbeszéd: egyház a holocaust idején;

pluralizmus és tolerancia.

Egyház és modern világ: az egyház kommunikációs válságáról;

társadalmi és vallási értékek viszonya;

az egyház modernizációja;

a lehetséges választási stratégiákról.

Ki a keresztény: katolikus konfliktuskultúra.

Lelkiismeret és erkölcs: igazság, lelkiismeret, erkölcs viszonya;

tekintély és engedelmesség a mai egyházban.

Az egyes lapszámokban található ezenkívül folyóiratszemle, az aktuális egyházi folyamatokat bemutató írások, könyvszemle, a II. Vatikáni Zsinatot bemutató sorozat, valamint válogatás olvasói levelekből.

A szoba mélyén

Heidegger azzal kezdi a *Mi a metafizika?* című írását, hogy legszívesebben mégsem erről írna, hanem inkább a Semmiről, egyébként meg bármilyen metafizikai témát választhatna, mert mind arról szólna, hogy mi a metafizika, de kiváltképp a Semmi fog erről szólni. Sőt, attól fél, hogy nem állít-e túl sokat egyszerre, amikor a Semmiről beszél. A poén pedig az, hogy nem volt elég óvatos és bizony túl sokat állított, amikor a Semmit állította metafizika címen. Mert létezik a Semminél is kevesebb.

Legkedvesebb cikkem az *Egyházfórumban* *Kipke Tamás Hangulatjelentése*. A hangulatjelentés szó jelentése többnyire pejoratív értelmű. Hangulatot akkor jelentünk, ha rossz. Ha jó a hangulat, akkor kinek van kedve jelenteni. Meg ki kíváncsi rá. Nem kell tehát feltétlenül hangulatot jelentenünk ahhoz, hogy hangulatot jelentsünk. És ez a semmi rosszabb a heideggeri Semminél, mert ez a Rossz. És erről a Rosszról írni kell.

Kipke Tamás szerint a hangulatjelentés műfajjá vált. És a hangulatjelentés már majdnem feljelentés. Amit azonban tőle kapunk, azért egy kicsit más: önhangulatjelentés. „Hogyan érzem magam az egyházban?” – kérdezi a szerző reggeli borotválkozás közben, borotvával a kezében, és közben belevág a témába és a munkába egyaránt. És hogy: „Mi kéne még?”, ha kimentek az oroszok, a demokrácia felé konvergálunk, s fogatlan oroszlánok az Állami Egyházügyi Hivatal szörnyei.

És a válaszok? A konklúzióval kezdem, hiszen az írás is így tett alcímében. Mostohanyaszentegyház. (Mármint emberi oldalról.) Ha egy anya nem szereti fiait. Ha szeretet helyett azt hiszi, hogy legfőbb dolga az ítélkezés. Ha nincs bánat, mert bűnt mindig mások követnek el. Ha a család bajai a legnagyobb titkok, és csendben keseregni szép erény. És aki megszólal, az jobban tenné, ha hallgatna.

És itt a szerző leteszi kezéből a borotvát, letörli a bőrére száradt vért, kimegy a fürdőszobából, és hetvenéves édesanyjánál keres és talál menedéket. Ő ugyanis úgy véli, hogy nincs dolga más, mint hogy minden körülmények között szeressen. „Hiszen anyátok vagyok” – mondja, és kiveszi a tollat fia kezéből.

Hol és mikor olvassunk Egyházfórumot?

Tegnap este – elalvás előtt, vagy talán már utána – *Moldovát* olvastam, esetleg Heidegger – már nem emlékszem –, de álmomban megszületett a szintézisük. Ebéd alatt *Poe* rejtelmes történeteit váltogattam, kizárólag azért, mert az *Egyperceseket* már rég befaltam, a *Svejk* oda-vissza jójózik bennem, *Hrabal* és *Esterházy* ehhez túl nehéz. Francia és zsidó viccek kizárólag a mellékhelyiségben szükségeltetnek.

Hát akkor? Hol és mikor? Hasonlóképpen teszi fel a kérdést *Hamvas Béla A bor filozófiája* című művében. Hol és mikor igyunk bort? Az analógia tökéletes, hiszen ami in vino, szintúgy megvan az *Egyházfórumban*. A válasz: komoly ember természetesen bár-mikor, bárhol és bárhogyan. Jómagam reggel hatkor, Budapest felé a vonaton. Kábaságból az éberségbe.

Ajánlatom, negyven csepp *Egyházfórum* az ősök tiszteletére. Legalább horkolás ellen.

RÉVÜTI KÁROLY

Jézus élete és tanítása

Kevés könyvet olvastam nagyobb, mohóbb kíváncsisággal, mint ezt. Érdeklődésemet motiválta keresztény (katolikus) neveltetésem, valamint az, hogy hajdan történelmet is tanítottam. Evidenciaként elfogadom, hogy Európa (és az Újvilág) történelme a kereszténység történelme, amely keletkezését, kezdetét tekintve zsidó, ugyanakkor ez a viszony több mint ellentmondásos, sőt ellenséges. Mi lehet ennek az oka? – kérdezem fél évszázaddal a Holocaust után, a kétezer éves zsidóüldözés (korántsem teljes) ismeretében.

Adott két világvallás, amely a szeretetet, igazságot, méltányosságot, humánusit tanítja, ugyanakkor történelmük teli van szennyel, vérrel, képmutatással és szörnyű erőszakkal. Feloldhatatlan és mindmáig feldolgozatlan dilemma, amelyre mint keresztény csak szégyenkezve, önkritikusan tudok gondolni. Racionálisan nem tudom feldolgozni azt a keserves tényt, hogy van egy kisázsiai nép amely két világvallást is adott, s amely mindenkor jelen volt, olykor vezető szerepet is játszott a világtörténelemben, de – elismert értékei ellenére – mindenkor, nemzedékről nemzedékre kivívja, kiprovokálja (?), elszenvedí a bűnbak és áldozat szerepét. Akárhogyan is kerülgetjük, a zsidóság története – immár kétezer éve – szervesen összefügg, összegubancolódik a kereszténység történetével. Nem azonos vele teljesen, de szét sem választható a kettő.

Mindmáig (*Joseph Klausner* könyvéig) azonban Jézus történetét, szerepét csak keresztény értelmezésben olvastam. Ezek summája az, hogy Betlehemben megszületett az Isten fia, harminchárom évig élt, tanított, ám a saját népe elárulta, s kiszolgáltatta Pontius Pilatusnak, aki gyáván, opportunista módon szörnyű halállal kivégeztette. E szerint tehát van egy üdvösségtanunk, amelyet azonban éppen azok – a zsidó testvérei – nem ismertek el és fel, akikből Jézus vétetett. Mi lehet ennek az oka? Buták lennének a zsidók, vagy egyenesen bűnösök, ahogyan azt a katolikus egyház *II. János Pál* nevezetes bocsánatkéréséig hirdette? De még ha így lenne is, ellenkezik a krisztusi tannal, amely megbocsátást és szeretetet hirdet. Minden józan jogelmélettel ellenkezik ugyanis a kollektív bűnösség (mi, magyarok is mennyit szenvedtünk emiatt Trianon, Jalta óta!), a „bűnös nép” elve és gyakorlata.

A történelem fintora (Isten malmai lassan őrlnek), hogy a 20. századig (mi, magyarok, a század végéig) kellett várunk, hogy megszólaljon, meghallgattasson a másik fél is, azaz hogy megíródjon Klausner könyve, amelynek – vitathatósága ellenére is – éppen az az értéke, hogy laikus tudós, tehát nem pap, nem teológus írta, aki zsidóként, a saját